JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER
17 päivänä lokakuuta 2002 [1]

I Johdanto

1. Nyt käsiteltävän valituksen kohteena on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa Volkswagen vastaan komissio 6.7.2000 antama tuomio, [2] jolla kumottiin osittain EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan mukaisesta menettelystä 28 päivänä tammikuuta 1998 tehty komission päätös 98/273/EY [3] ja alennettiin komission määräämä 110 000 000 ecun suuruinen sakko 90 000 000 euroon. Päävalituksen on tehnyt yritys, jonka todettiin rikkoneen kilpailusääntöjä, ja komissio on tehnyt vastavalituksen.

II Tosiseikat ja asiaa koskeva lainsäädäntö

2. Nyt käsiteltävään asiaan liittyvät tosiseikat ja sitä koskeva lainsäädäntö, sellaisina kuin ne ilmenevät valituksenalaisesta tuomiosta, ovat seuraavat.

3. Valittaja on Volkswagen-konsernin holdingyhtiö. Konsernin liiketoimintaan kuuluu Volkswagen-, Audi-, Seat- ja Skoda-merkkisten ajoneuvojen valmistus sekä autonosien ja varaosien valmistus. Muuta toimintaa konsernilla on teollisuusmoottoreiden, rahoituspalveluiden ja vakuutusten alalla. Valittaja omistaa 98,99 prosenttia Audi AG:stä (jäljempänä Audi). Ingolstadtissa (Saksa) sijaitsevan Audin liiketoiminnan oleellisin osa on Audi-merkkisten ajoneuvojen valmistus ja myynti sekä autonosien ja moottorien valmistus.

4. Volkswagenin ja Audin moottoriajoneuvojen jälleenmyynti Euroopan yhteisössä hoidetaan valikoivan jakelujärjestelmän välityksellä. Italialaisella yhtiöllä Autogerma SpA:lla (jäljempänä Autogerma), jonka kotipaikka on Verona (Italia) ja joka on valittajan 100-prosenttisesti omistama tytäryhtiö ja näin ollen muodostaa valittajan ja Audin kanssa taloudellisen yksikön, on yksinoikeus tuoda Italiaan näitä ajoneuvoja sekä niiden varaosia ja lisävarusteita. Jälleenmyyntiä Italiassa hoitavat oikeudellisesti ja taloudellisesti itsenäiset jälleenmyyjät, joita Autogerman kanssa tehdyt sopimukset kuitenkin sitovat.

1 — Alkuperäinen kieli: espanja.

2 — Asia T-62/98, Volkswagen v. komissio, tuomio 6.7.2000 (Kok. 2000, s. II-2707), jäljempänä valituksenalainen tuomio.

3 — Asia IV/35.733 — VW (EYVL L 124, s. 60), jäljempänä riidanalainen päätös.

5. Jälleenmyyntisopimukset on tietyin edellytyksin vapautettu EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan (josta on tullut EY 81 artiklan 1 kohta) soveltamisesta ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan soveltamisesta moottoriajoneuvojen jälleenmyyntiä ja huoltopalveluja koskevien sopimusten ryhmiin 12 päivänä joulukuuta 1984 annetulla komission asetuksella (ETY) N:o 123/85,[4] joka on korvattu 1.10.1995 lukien 28 päivänä kesäkuuta 1995 annetulla komission asetuksella N:o 1475/95.[5] Asetuksen N:o 1475/95 7 artiklan mukaan perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa määrättyä kieltoa ei sovelleta ajanjaksona 1 päivästä lokakuuta 1995 30 päivään syyskuuta 1996 sopimuksiin, jotka olivat jo voimassa 1 päivänä lokakuuta 1995 ja täyttivät komission asetuksessa N:o 123/85 säädetyt poikkeusta koskevat edellytykset.

6. Asetuksen N:o 123/85 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

"ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan nojalla julistetaan, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohta ei tässä asetuksessa säädetyin edellytyksin koske sopimuksia, joiden osapuolina on ainoastaan kaksi yritystä ja joissa sopimuksen osapuoli antaa sitoumuksen siitä, että hän

toimittaa yhteismarkkinoiden määrätyllä alueella

— ainoastaan toiselle osapuolelle,

tai

— ainoastaan toiselle osapuolelle sekä tietylle määrälle muita jakeluverkkoon kuuluvia yrityksiä

jälleenmyyntiä varten tiettyjä moottoriajoneuvoja, jotka on tarkoitettu julkisilla teillä käytettäviksi ja jotka on varustettu kolmella tai useammalla pyörällä — —."

7. Asetuksen N:o 123/85 2 artiklassa täsmennetään, että poikkeusta sovelletaan myös, "jos 1 artiklassa tarkoitettu velvoite on yhdistetty tavarantoimittajan velvoitteeseen olla sopimusalueella myymättä sopimustavaroita kuluttajille".

8. Asetuksen N:o 123/85 3 artiklassa säädetään seuraavaa:

4 — EYVL L 15, s. 16.
5 — EYVL L 145, s. 25.

"— — poikkeusta sovelletaan myös, jos [jälleenmyyntisopimus] on yhdistetty jakelijan velvoitteeseen:

— —

8. olla sopimusalueen ulkopuolella:

a) pitämättä sivuliikkeitä tai jakelu-varastoja sopimustavaroiden tai vastaavien tavaroiden jälleenmyyntiä varten;

b) hankkimatta asiakkaita sopimustavaroille tai vastaaville tavaroille;

9. olla antamatta sivullisten tehtäväksi sopimustavaroiden tai vastaavien tavaroiden jälleenmyyntiä tai huoltopalvelujen järjestämistä sopimusalueen ulkopuolella;

10. toimittaa jälleenmyyjälle:

a) sopimustavaroita tai vastaavia tavaroita ainoastaan, jos jälleenmyyjä on jakeluverkkoon kuuluva yritys;

— —

11. myydä sopimusvalikoimaan kuuluvia moottoriajoneuvoja tai vastaavia tuotteita välittäjän palveluksia käyttäville kuluttajille ainoastaan, jos kyseisellä välittäjällä on etukäteen annettu valtakirja tietyn ajoneuvon ostamiseen sekä mahdollisesti sen toimituksen hyväksymiseen kuluttajan puolesta."

9. Asetuksen N:o 1475/95 1, 2 ja 3 artiklan sanamuoto on lähes identtinen asetuksen N:o 123/85 vastaavien säännösten sanamuodon kanssa. Asetuksen N:o 1475/95 6 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Poikkeusta ei sovelleta, jos

— —

3) osapuolet sopivat kilpailun rajoituksista, joihin ei erityisesti sovelleta poikkeusta tämän asetuksen mukaan — —

— —

7) valmistaja, tavarantoimittaja tai verkkoon kuuluva muu yritys suoraan tai epäsuoraan rajoittaa kuluttajien, valtuutettujen välittäjien tai jakelijoiden vapautta hankkia yhteismarkkinoilla toimivalta valintansa mukaiselta verkkoon kuuluvalta yritykseltä sopimustavaroita tai vastaavia tavaroita tai saada huoltopalveluja tällaisille tavaroille, tai kuluttajien vapautta myydä edelleen sopimustavarat tai vastaavat tavarat, jos myynti ei tapahdu kaupallisissa tarkoituksissa,

tai

8) tavarantoimittaja ilman asiallista syytä myöntää jakelijoille korvauksia, jotka lasketaan uudelleen myytyjen moottoriajoneuvojen määräpaikan tai ostajan asuinpaikan perusteella — —."

10. Syyskuusta 1992 lähtien ja vuonna 1993 Italian liiran arvo laski voimakkaasti Saksan markkaan nähden. Valittaja ei kuitenkaan nostanut vastaavassa määrin myyntihintojaan Italiassa. Tästä tilanteesta aiheutuneet hintaerot merkitsivät sitä, että oli olemassa taloudellinen intressi viedä Volkswagen- ja Audi-merkkisiä ajoneuvoja Italiasta muihin maihin.

11. Komissio sai vuosina 1994 ja 1995 kirjeitä saksalaisilta ja itävaltalaisilta kuluttajilta, jotka valittivat esteistä, joita oli asetettu edellä mainittuja merkkejä olevien uusien ajoneuvojen ostolle Italiassa, kun ne oli tarkoitus viedä välittömästi Saksaan tai Itävaltaan.

12. Komissio ilmoitti 24.2.1995 päivätyllä kirjeellä valittajalle todenneensa saksalaisten kuluttajien tekemien kantelujen perusteella, että valittaja ja Autogerma olivat pakottaneet Volkswagen- ja Audi-merkkejä myyvät italialaiset jälleenmyyjät myymään ajoneuvoja yksinomaan italialaisille asiakkaille uhkaamalla heitä jälleenmyyntisopimuksen irtisanomisella. Samassa kirjeessä komissio määräsi, että valittajan oli lopetettava tämä jälleenviennin estäminen ja ilmoitettava komissiolle kolmen viikon kuluessa kirjeen vastaanottamisesta tältä osin toteuttamansa toimenpiteet.

13. Valittaja vastasi 30.3.1995 päivätyllä kirjeellä, että tiettyjen kuluttajien kohtaamat hankaluudet olivat saattaneet johtua

tiedonkatkoksista muun muassa Autogerman ja italialaisten jälleenmyyjien välillä. Se liitti kirjeeseensä jäljennöksen 16.3.1995 italialaisille jälleenmyyjille kaikkien mahdollisten väärinymmärrysten poistamiseksi lähetetystä kiertokirjeestä.

14. Komissio vastasi 2.5.1995 päivätyllä kirjeellä valittajalle, että 16.3.1995 päivätty kiertokirje ei ollut poistanut jälleenviennin esteitä. Se viittasi tässä yhteydessä uusiin kanteluihin, joita oli tullut useilta saksalaisilta ja itävaltalaisilta kuluttajilta.

15. Komissio teki 17.10.1995 päätöksen, jossa se määräsi tutkimuksista 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 (perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus)[6] 14 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Tutkimukset tehtiin 23. ja 24.10.1995 valittajan ja Audin tiloissa sekä Italiassa Autogerman tiloissa ja seuraavissa paikoissa: Auto Brenner SpA, Bolzano, Auto Pedross Herbert & Co., Silandro, Dorigoni SpA, Trento, Eurocar SpA., Udine, IOB Silvano & C. SRL, Gemona, Adriano Mansutti, Tricesimo, Günther Rabanser, Pontegardena, Mutschlechner SAS, Brunico, ja Franz Nitz, Vipiteno. Näillä tutkimuksilla komissio pyrki selvittämään, olivatko valittaja ja Audi tehneet sopimuksia tai soveltaneet Autogerman ja italialaisten jälleenmyyjiensä kanssa yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joiden mukaan ne eivät myy uusia ajoneuvoja muissa jäsenvaltioissa asuville kuluttajille.

16. Tutkimuksissa löydettyjen asiakirjojen perusteella komissio katsoi, että valittaja, Audi ja Autogerma olivat ottaneet italialaisten jälleenmyyjiensä kanssa käyttöön markkinoiden eristämiseen tähtäävän strategian. Komissio lähetti 25.10.1996 tätä koskevan väitetiedoksiannon valittajalle ja Audille.

17. Valittaja ja Audi pyysivät 18.11.1996 päivätyllä kirjeellä tilaisuutta tutustua asiakirjoihin. Ne tutustuivat asiakirjoihin 5.12.1996.

18. Autogerma lähetti 19.12.1996 valittajan nimenomaisesta vaatimuksesta italialaisille jälleenmyyjille kiertokirjeen, jossa se täsmensi, että vienti kuluttajille (mahdollisesti välittäjien kautta) sekä jälleenmyyntiverkostoon kuuluville jälleenmyyjille oli sallittua ja että siitä ei siis määrättäisi rangaistuksia. Kiertokirjeessä todettiin myös, että jälleenmyyjille tilattujen ajoneuvojen myyntihinnasta myönnetty alennus eli "marginaali" ja heidän palkkionsa maksu eivät riippuisi millään tavoin siitä, olisiko ajoneuvot myyty heidän sopimusalueelleen vai sen ulkopuolelle.

6 — EYVL 1962, 13, s. 204.

19. Valittaja ja Audi lähettivät komissiolle väitetiedoksiantoa koskevat huomautuksensa 12.1.1997 päivätyllä kirjeellä.

20. Ne esittivät myös näkemyksensä komission toimivaltaisille yksiköille 7.4.1997 pidetyssä kuulemistilaisuudessa.

21. Valittajan asianajaja tapasi pyynnöstään vielä 7.10.1997 yksikön johtajan, ja keskustelut koskivat muun muassa sitä, katsoiko komissio todettujen kilpailusääntöjen rikkomisten päättyneen vai jatkuivatko ne sen mielestä edelleen.

22. Komissio teki 28.1.1998 päätöksen 98/273/EY, joka oli osoitettu yksinomaan valittajalle, ja siinä todettiin, että valittaja on vastuussa todetusta kilpailusääntöjen rikkomisesta sillä perusteella, että Audi ja Autogerma ovat sen tytäryhtiöitä ja että se oli perillä niiden toiminnasta. Italialaisten jälleenmyyjien osalta todettiin, että ne eivät osallistuneet aktiivisesti jälleenviennin estämiseen, vaan joutuivat valmistajien ja Autogerman käyttöönottaman rajoittavan toimintastrategian vuoksi hyväksymään tämän strategian painostuksen alaisina.

23. Komissio luettelee päätöksessä todettujen tosiseikkojen osalta useita asiakirjoja, joilla se pyrkii osoittamaan ensinnäkin, että valittaja ja Audi ovat tarkkaan kohdistetuilla toimenpiteillä ja omilla varoillaan ja oman henkilöstönsä avustamana estäneet ajoneuvojen viennin Italiasta Saksaan ja muihin jäsenvaltioihin, ja toiseksi, että valittajan ja Audin pyynnöstä Autogerma on tehnyt italialaisten jälleenmyyjien piirissä tarkkoja selvityksiä lopettaakseen niistä muutamien harjoittaman automyynnin ulkomaalaisille ostajille ja määrännyt ankaria rangaistuksia tietyille näistä jälleenmyyjistä.

24. Valittajan ja Audin toteuttamista toimenpiteistä komissio mainitsee sen, että valittaja oli ottanut käyttöön "jaetun marginaalin järjestelmän", jota sovellettiin uuden mallin, Volkswagen Polon, myyntiin Italiassa. Tämän järjestelmän mukaan jälleenmyyjä ei enää saanut jokaisesta tilatusta ajoneuvosta laskutetusta summasta 13 prosentin alennusta vaan laskutuksen yhteydessä myönnettiin vain 8 prosentin alennus ja jälkikäteen 5 prosenttia, jonka saamiseksi edellytettiin ajoneuvon rekisteröintiä jälleenmyyjän sopimusalueella. Päätöksen mukaan Audi otti käyttöön samanlaisen järjestelmän Audi A4 -ajoneuvon myynnin yhteydessä Italiassa. Komissio mainitsee myös jälleenmyyjien varastojen pienentämisen valittajan ja Audin toimesta. Tämä toimenpide, johon liittyi toimitusten rajoittaminen, pidensi huomattavasti toimitusaikoja ja sai tietyt asiakkaat peruuttamaan tilauksiaan. Tämän perusteella myös Autogermalle tarjoutui tilaisuus kieltäytyä toimittamasta tavaraa saksalaisille jälleenmyyjille (toimitukset Volkswagen-jakeluverkoston sisällä). Komissio vetoaa myös ehtoihin, jotka

Audi ja Autogerma olivat vahvistaneet jälleenmyyjille heidän myymiensä autojen määrän perusteella neljännesvuosittain maksettavan 3 prosentin palkkion laskemiseksi.

25. Autogerman jälleenmyyjille määräämistä rangaistuksista komissio mainitsee tiettyjen jälleenmyyntisopimusten irtisanomisen ja neljännesvuosittain maksettavan 3 prosentin palkkion poistamisen sopimusalueen ulkopuolelle kohdistuneen myynnin osalta.

26. Päätöksessä korostetaan, että valittajan, Audin ja Autogerman toteuttamat toimenpiteet, joilla pyrittiin rajoittamaan italialaisten jälleenmyyjien automyyntiä, koskivat sekä toimituksia jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille että toimituksia kuluttajille ja muussa jäsenvaltiossa kuin Italiassa asuville tai toimiville Volkswagen- ja Audi-merkkien jälleenmyyjille.

27. Komissio siteeraa myös asiakirjoja, jotka sen mukaan osoittavat, että edellä mainitut toimenpiteet olivat tosiaankin rajoittaneet kauppaa toisaalta Italiassa ja toisaalta Saksassa ja Itävallassa, koska italialaiset jälleenmyyjät olivat useissa tapauksissa kieltäytyneet toimittamasta tavaraa Saksassa ja Itävallassa asuville, tilauksia tehneille asiakkaille.

28. Komissio päättelee, että nämä toimenpiteet, jotka kaikki kuuluvat osana valmistajan Autogerman välityksellä valikoivan jakeluverkostonsa kanssa ylläpitämiin sopimusperusteisiin suhteisiin, perustuvat sopimukseen tai yhdenmukaistettuun menettelytapaan ja että niillä rikotaan perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa, koska niillä pannaan täytäntöön markkinoiden eristämiseen tähtäävä politiikka. Se täsmentää, että nämä toimenpiteet eivät kuulu asetusten N:o 123/85 ja N:o 1475/95 soveltamisalaan, koska näiden asetusten minkään säännöksen perusteella ei sallita poikkeuksen soveltamista sellaiseen sopimukseen, jolla pyritään estämään kuluttajien, näiden toimeksiannosta toimivien välittäjien tai muiden jakeluverkostoon kuuluvien jälleenmyyjien harjoittama rinnakkaisvienti. Se täsmentää myös, että yksittäisen poikkeuksen myöntäminen on tässä tapauksessa mahdotonta, koska valittaja, Audi ja Autogerma eivät ole ilmoittaneet mitään osaa jälleenmyyjien kanssa tekemästään sopimuksesta ja koska jälleenviennin esteet ovat joka tapauksessa perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohtaan sisältyvän kuluttajansuojan tavoitteen vastaisia.

29. Valittaja ja Audi ovat väitetiedoksiantoon antamissaan huomautuksissa korostaneet, että tietyt asiakirjat, joihin komissio nojautuu, ovat pelkkiä Volkswagen-konsernin sisäisiä raportteja, jotka kuvaavat vain käytyjä keskusteluja ja joissain tapauksissa konsernin sisäisiä eturistiriitoja, mihin komissio puolestaan toteaa, että konsernin sisäisillä ristiriidoilla ei ole merkitystä, koska ne eivät muuta sitä tosiseikkaa, että valittaja ja sen tytäryhtiöt Audi ja Autogerma tekivät jälleenmyyjiensä kanssa sopimuksen, joka on ristirii-

dassa yhteisön kilpailusääntöjen kanssa. Niinikään väitetiedoksiantoon annetuissa huomautuksissa esitetyistä väitteistä, joiden mukaan ensinnäkin suurin osa Italiasta Saksaan ja Itävaltaan suuntautuvasta jälleenviennistä koostui jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille tehdyistä lainvastaisista toimituksista ja toisaalta myynti yksityishenkilöille (mahdollisesti välittäjän kautta) tai muille Volkswagen- ja Audi-merkkien jälleenmyyjille oli vähäistä, komissio toteaa, että vaikka ainoastaan hyvin pieni osuus myynnistä, jota estettiin, koski kuluttajia, heidän välittäjiään ja muita kyseisten merkkien jälleenmyyjiä, se vaikutti kuitenkin tuntuvasti jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, joten sillä rikottiin yhteisön kilpailusääntöjä.

30. Komissio toteaa päätöksen 1 artiklassa, että valittaja on yhdessä tytäryhtiöidensä Audin ja Autogerman kanssa "rikkonut perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan määräyksiä tekemällä jakeluverkostoon kuuluvien italialaisten jälleenmyyjien kanssa sopimuksia myynnin kieltämiseksi tai rajoittamiseksi joko itsenäisesti tai valtuuttamansa välittäjän välityksellä toimiville muiden jäsenvaltioiden kuluttajille sekä muissa jäsenvaltioissa toimiville jakeluverkostoon kuuluville jälleenmyyjille".

31. Päätöksen 2 artiklassa se määrää, että valittajan on lopetettava nämä kilpailusääntöjen rikkomiset, ja määrää sen toteuttamaan muiden toimenpiteiden lisäksi tietyt komission luettelemat toimenpiteet.

32. Komissio määrää päätöksen 3 artiklassa valittajalle 102 000 000 ecun suuruisen sakon todetun kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden vuoksi. Tässä kohdassa komissio katsoo, että kuluttajien harjoittaman moottoriajoneuvojen rinnakkaisviennin sekä jakeluverkoston sisäisten toimitusten rajoittaminen estää tavoitteen luoda yhteismarkkinat, joka on yksi perustamissopimuksen perusperiaatteista, toteutumista, joten todettu kilpailusääntöjen rikkominen on luokiteltava erityisen vakavaksi. Tämän lisäksi tällaisiin tapauksiin sovellettavat säännöt on vahvistettu jo useita vuosia sitten ja Volkswagenilla on kaikista yhteisön moottoriajoneuvovalmistajista suurin markkinaosuus. Komissio siteeraa myös asiakirjoja näyttääkseen toteen, että valittaja oli täysin tietoinen siitä, että se rikkoi toiminnallaan perustamissopimuksen 85 artiklaa. Se korostaa myös, että kilpailusääntöjen rikkominen kesti yli 10 vuotta. Lopuksi komissio on ottanut raskauttavina seikkoina huomioon sen, että valittaja ei ensinnäkään ollut lopettanut päätöksessä todettuja menettelytapoja, vaikka komissio oli lähettänyt sille kaksi kirjettä vuonna 1995 ilmoittaen, että menettely, jolla estettiin rinnakkaistuonti Italiasta tai rajoitettiin sitä, merkitsi kilpailusääntöjen rikkomista, ja että toisaalta valittaja oli käyttänyt hyväkseen autonvalmistajan ja sen jälleenmyyjien välistä riippuvuutta, mikä oli ollut tässä tapauksessa usean jälleenmyyjän liikevaihdon merkittävän alenemisen syynä. Tältä osin päätöksessä todetaan, että valittaja, Audi ja

Autogerma uhkasivat yli 50:tä jälleenmyyjää sillä, että ne irtisanoisivat näiden sopimukset, mikäli nämä edelleen myisivät ajoneuvoja ulkomaalaisille asiakkaille, ja että 12 jälleenmyyntisopimusta tosiasiallisesti irtisanottiin, mikä vaaransi kyseisten yritysten olemassaolon.

33. Päätös annettiin valittajalle tiedoksi 5.2.1998.

34. Volkswagen ilmoitti 2.3.1998 päivätyllä kirjeellä komissiolle toimenpiteistä, joihin se oli ryhtynyt päätöksen 2 artiklan täytäntöönpanemiseksi, ja tiedusteli, vastasivatko nämä toimenpiteet kyseisessä artiklassa vaadittuja toimenpiteitä.

35. Komissio vastasi 27.3.1998 päivätyllä kirjeellä, että nämä toimenpiteet olivat olennaisilta osin päätöksessä edellytettyjen mukaisia.

36. Valittaja nosti kumoamiskanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 8.4.1998 jättämällään kannekirjelmällä.

37. Kirjallisen ja suullisen käsittelyn yhteydessä asianosaisia pyydettiin prosessinjohtotoimena vastaamaan kirjallisiin kysymyksiin ja esittämään tiettyjä asiakirjoja, minkä jälkeen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin antoi tuomionsa, jossa se totesi seuraavaa:

"1) EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan mukaisesta menettelystä (asia IV/35.733 — VW) 28 päivänä tammikuuta 1998 tehty komission päätös 98/273/EY kumotaan siltä osin kuin siinä todetaan, että

a) jaetun marginaalin järjestelmä ja tiettyjen jälleenmyyntisopimusten irtisanominen rangaistustoimena olivat toimenpiteitä, joihin oli ryhdytty tarkoituksena estää se, että toisissa jäsenvaltioissa asuvat kuluttajat ja toisissa jäsenvaltioissa toimivat Volkswagen- ja Audimerkkien jakeluverkostoon kuuluvat jälleenmyyjät jälleenvievät kyseisen merkkisiä ajoneuvoja Italiasta;

b) kilpailusääntöjen rikkominen ei ollut täysin päättynyt 1.10.1996 ja päätöksentekopäivän välisenä aikana.

2) Kantajalle kanteen kohteena olevan päätöksen 3 artiklassa vahvistetun sakon määrä alennetaan 90 000 000 euroon.

3) Kanne hylätään muilta osin.

4) Kantaja vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan ja 90 prosentista komission oikeudenkäyntikuluja.

5) Komissio vastaa 10 prosentista omia oikeudenkäyntikulujaan."

38. Volkswagen pani nyt käsiteltävän valituksen vireille 14.9.2000. Komissio teki vastavalituksen 29.11.2000 päivätyssä vastauskirjelmässään.

Asia annettiin yhteisöjen tuomioistuimen kuudennen jaoston käsiteltäväksi.

Valituksen suullinen käsittely, jossa suullisia lausumiaan esittivät Volkswagen ja komissio, pidettiin 27.6.2002.

III Päävalituksen tutkiminen

39. Volkswagen nojautuu valituksessaan yhdeksään valitusperusteeseen.

Ensimmäinen valitusperuste: EY 81 artiklan 1 kohdan rikkominen palkkiojärjestelmän arvioinnin yhteydessä

40. Valittaja katsoo ensimmäisessä valitusperusteessaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tehneen oikeudellisen virheen arvioidessaan "15 prosentin sääntöä", jonka mukaan niin sopimusalueella kuin sen ulkopuolellakin tapahtuva myynti otettiin huomioon jälleenmyyjille maksettavaa enintään 3 prosentin palkkiota laskettaessa, mutta sopimusalueen ulkopuolinen myynti otettiin huomioon ainoastaan 15 prosenttiin saakka kaikesta jälleenmyyjän myynnistä. Valituksenalaisen tuomion 49 artiklasta ilmenee, että koska tämän säännön vaikutuksesta muiden jäsenvaltioiden kuluttajien ja jälleenmyyjien mahdollisuudet hankkia ajoneuvoja Italiasta heikentyivät, tällä eristettiin markkinat, mikä ei kuulu asetuksen N:o 123/85 mukaisen poikkeuksen soveltamisalaan ja on ristiriidassa EY 81 artiklan 1 kohdan kanssa. Tuomiosta ilmenee niin ikään, että tämä kilpailusääntöjen rikkominen jatkuu edelleen mutta että asianomaisen yrityksen ei ole osoitettu toteuttaneen muita kilpailunvastaisia menettelytapoja ajanjakson 1988—1992 aikana.

41. Volkswagenin mukaan 15 prosentin sääntö ei ole ristiriidassa EY 81 artiklan 1 kohdan kanssa, koska jälleenmyyjälle aiheutuu sopimusalueen ulkopuolisesta myynnistä vähemmän kustannuksia kuin sopimusalueella tapahtuvasta myynnistä. Säästöt johtuvat siitä, että toisaalta mainonnasta ja myynninedistämisestä, jotka on sopimuksen mukaan kielletty sopimusalueen ulkopuolella, ja toisaalta jälkimarkkinoinnista ja huollosta myyntitapahtuman jälkeen ei synny kustannuksia. Palkkion menetyksen korvaa tästä koituva etu, minkä vuoksi lopputulos on taloudellisesti aivan sama eikä voi rajoittaa kilpailua, joten se on EY 81 artiklan 1 kohdan kanssa yhteensopiva.

42. Valittajan mielestä 15 prosentin sääntöä suojelee joka tapauksessa asetuksella N:o 123/85 myönnetty poikkeus. Kyseisen asetuksen johdanto-osan ensimmäisessä perustelukappaleessa määritellään poikkeuksen kattamat sopimukset sellaisiksi, joissa "tavarantoimittajaosapuoli antaa määrätyksi tai määräämättömäksi ajaksi jälleenmyyjäosapuolen tehtäväksi edistää moottoriajoneuvoteollisuuden tuotteiden jälleenmyyntiä ja huoltopalveluja *määrätyllä alueella* ja tavarantoimittaja sitoutuu *sopimusalueella* toimittamaan sopimustavaroita jälleenmyyntiä varten ainoastaan jakelijalle tai jakelijan lisäksi ainoastaan rajoitetulle määrälle jakeluverkkoon kuuluvia yrityksiä".[7] Saman asetuksen 9 perustelukappaleen mukaan "rajoitukset, jotka koskevat jakelijan toimintaa hänelle osoitetun alueen ulkopuolella, tehostavat jälleenmyyntiin ja huoltopalveluihin liittyviä ponnistuksia helposti valvottavalla sopimusalueella, lisäävät markkinoiden tuntemusta läheisempien kuluttajasuhteiden ansiosta ja johtavat tarjonnan suurempaan suuntautumiseen kysynnän perusteella".

43. Valittajan mielestä 15 prosentin säännön tavoite on kyseisten perustelukappaleiden mukainen, koska sillä pyritään siihen, että jälleenmyyjä huolehtii ensisijaisesti alueellaan sijaitsevista asiakkaista, joista sillä on erityinen vastuu. Valittaja korostaa lopuksi, että palkkio muodosti joka tapauksessa vain verrattain pienen osan kokonaispalkkiosta ja että se maksettiin useimmissa tapauksissa (15 prosenttiin saakka kokonaismyynnistä).

44. Valittajan mielestä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole ottanut näitä seikkoja huomioon valituksenalaisessa tuomiossa.

45. Komissio katsoo, että valittaja ainoastaan toistaa lähes sanatarkasti kannekirjelmässään esittämiään perusteluja arvostelematta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätelmiä, mistä syystä se vaatii, että valitusperuste olisi jätettävä tutkimatta tutkittavaksi ottamisen edellytysten selvästi puuttuessa.

46. Komissio vetoaa toissijaisesti siihen, että 15 prosentin säännöllä eristettiin

7 — Kursivointi valittajan.

markkinat, mihin sillä pyrittiinkin, joten poikkeusta ei voitu soveltaa siihen.

47. Katson, että tämä valitusperuste on jätettävä tutkimatta. Valituksenalaisen tuomion 49 kohdassa todetaan seuraavaa: "Vaikka asetuksessa N:o 123/85 — — annetaan valmistajille merkittäviä keinoja suojella jakeluverkostojaan, siinä ei kuitenkaan sallita niiden ryhtyvän toimenpiteisiin, joiden seurauksena markkinat eristetään". Kyseisestä kohdasta, jossa tehdään lopuksi tämä päätelmä, ilmenee, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin otti huomioon sen, että asetuksessa N:o 123/85 annettiin valmistajille tiettyjä poikkeusmahdollisuuksia mutta että siinä ei sallittu sitä, että yhtä yhteismarkkinoiden perusperiaatetta loukattaisiin eli rikottaisiin yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön vakiintuneen sanamuodon mukaista kieltoa eristää markkinat jäsenvaltioiden välillä ja vaikeuttaa perustamissopimuksella tavoiteltua taloudellista yhdentymistä. [8]

48. Valittaja pyrkii jälleen selittämään sitä, että 15 prosentin sääntö on perusteltu, koska sen vaikutus eri jälleenmyyjien kilpailuasemaan on neutraali (siis tiettyjen kansallisten markkinoiden sisällä), mutta tämä ei koske mitenkään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätelmien kannalta olennaista toteamusta eli sitä, että kyseinen järjestely oli omiaan edistämään jäsenvaltioiden markkinoiden sulkemista. Näin ollen on mielestäni todettava, että EY:n tuomioistuimen perussäännön 51 artiklassa asetettuja edellytyksiä ei täytä valitus, jossa vain kerrataan tai toistetaan sanasta sanaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esitetyt perusteet ja perustelut, koska tällaisella valituksella tosiasiassa pyritään ainoastaan siihen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esitetty kanne tutkitaan uudelleen, millä vääristettäisiin tämän muutoksenhakukeinon varsinaista tarkoitusta. Tämä vaatimus ei tietenkään estä sitä, etteikö valittaja voisi toistaa aikaisempia perusteitaan ja perustelujaan kiistäessään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa suoritetun yhteisön oikeuden tulkinnan tai soveltamisen oikeellisuuden. [9] Kuten olen edellä osoittanut, tilanne ei ole kuitenkaan tällainen nyt käsiteltävässä asiassa.

49. Ensimmäinen valitusperuste on siten jätettävä tutkimatta.

Toinen valitusperuste: EY 81 artiklan 1 kohdan rikkominen sillä, että kiintiöiden rajoittamista on pidetty sopimuksena

50. Valittaja ei sinänsä riitauta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamia

8 — Ks. mm. asia 56/65, Société Technique Minière (L.T.M.), tuomio 30.6.1966 (Kok. 1966, s. 359, Kok. Ep. I, s. 251); asia 8/72, Cementhandelaren v. komissio, tuomio 17.10.1972 (Kok. 1972, s. 977, 29 kohta); asia 42/84, Remia v. komissio, tuomio 11.7.1985 (Kok. 1985, s. 2545, Kok. Ep. VIII, s. 287, 22 kohta) ja asia C-35/96, komissio v. Italia, tuomio 18.6.1998 (Kok. 1998, s. I-3851, 48 kohta).

9 — Ks. erityisesti asia C-210/98 P, Salzgitter v. komissio, tuomio 13.7.2000 (Kok. 2000, s. I-5843, 42 ja 43 kohta) ja asia C-321/99 P, Associação dos Refinadores de Açúcar Portugueses ym. v. komissio, tuomio 16.5.2002 (Kok. 2002, s. I-4287, 48 ja 49 kohta).

tosiseikkoja, joiden mukaan Volkswagen otti käyttöön kiintiöintistrategian, jonka nimenomaisena tarkoituksena oli estää jälleenvienti Italiasta. Se kiistää kuitenkin sen, että kyseisten rajoittavien toimenpiteiden voitaisiin katsoa olevan EY 81 artiklan soveltamisalaan kuuluvia sopimuksia sillä perusteella, että ne koskevat "aikaisemmalla pääsopimuksella säänneltyjä kauppasuhteita" asiassa Ford vastaan komissio 17.9.1985 annetussa tuomiossa [10] ja asiassa Bayerische Motorenwerke 24.10.1995 annetussa tuomiossa tarkoitetulla tavalla. [11]

51. Volkswagenin mielestä asiassa Ford vastaan komissio se, että autonvalmistaja jätti tietyn tyyppiset ajoneuvot jälleenmyyjäsuhteittensa ulkopuolelle, perustui suoraan jälleenmyyntisopimukseen, jossa nimenomaisesti varattiin valmistajalle oikeus päättää, mitä malleja se toimittaisi. Asiassa Bayerische Motorenwerke riidanalaiset rajoitukset perustuivat jälleenmyyjille lähetettyyn kiertokirjeeseen, jossa viitattiin useaan kertaan jälleenmyyntisopimukseen, mikä oli perusteluna sille, että yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että kyseessä oli EY 81 artiklassa tarkoitettu sopimus, koska kiertokirje kuului sopimuksella säänneltyjen jatkuvien kauppasuhteiden muodostamaan kokonaisuuteen.

52. Valittaja katsoo, että tilanne on erilainen nyt käsiteltävässä asiassa. Vaikka se myöntää, että jälleenmyyntisopimuksessa oli määrätty kiintiöiden vahvistamisesta eli jälleenmyyjien tilaaman määrän alittavan ajoneuvomäärän toimittamisesta, siinä ei sallittu sitä, että valmistaja kieltäisi jälleenviennin. Sopimuksen mukaan jälleenmyyjillä oli vapaus myydä toimitetut ajoneuvot sekä kuluttajille että muille ulkomaisille jälleenmyyjille. Rajoittava käytäntö, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut, ei siis perustunut sopimukseen, joten se oli EY 81 artiklan soveltamisalaan kuulumaton yksipuolinen toimenpide.

53. Sopimuksen käsitteen laaja tulkinta, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on omaksunut, merkitsee Volkswagenin mielestä sitä, että EY 81 ja EY 82 artiklan välinen raja hämärtyy, kun ensin mainitussa artiklassa katsotaan kiellettävän kaikki kilpailua rajoittavat toimenpiteet. Volkswagen viittaa lopuksi asiassa Bayer vastaan komissio 26.10.2000 annettuun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomioon, [12] jossa korostettiin sitä, että jotta EY 81 artiklaa voitaisiin soveltaa, edellytetään sopimuspuolten suostumusta.

54. On ensinnäkin muistettava, että EY 81 artiklassa todetaan yhteismarkkinoille sopimattomiksi ja kielletyiksi sellaiset yritysten väliset sopimukset, jotka ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja *joiden tarkoituksena* on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla *tai joista seuraa*, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy yhteismarkkinoilla. Ei saa unohtaa myöskään sitä, että ensimmäisen oikeusasteen

10 — Yhdistetyt asiat 25/84 ja 26/84, Ford v. komissio, 17.9.1985 (Kok. 1985, s. 2725, 21 kohta).

11 — Asia C-70/93, Bayerische Motorenwerke, tuomio 24.10.1995 (Kok. 1995, s. I-3439, 15 ja 16 kohta).

12 — Asia T-41/96, Bayer v. komissio, tuomio 26.10.2000 (Kok. 2000, s. II-3383).

tuomioistuin katsoi toteennäytetyksi sen, että kiintiöintistrategia tavarantoimituksissa italialaisille jälleenmyyjille otettiin käyttöön siinä tarkoituksessa, että jälleenvientiä Italiasta rajoitettaisiin,[13] ja että kiintiöintistrategiasta voitiin määrätä jälleenmyyntisopimuksen perusteella.[14] Jotta voitaisiin todeta, että kyseessä on yhteistoimintajärjestelystä johtuva kilpailusääntöjen rikkominen, on näin ollen riittävää, että toimituksia voitiin rajoittaa jälleenmyyntisopimuksen perusteella ja että rajoittamisen *tarkoituksena* oli estää kilpailua yhteismarkkinoilla tai että *siitä seurasi*, että kilpailu estyi. Tämän perusteella on katsottava, että valittaja ei kykene perusteluillaan kyseenalaistamaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätelmiä.

55. Kuten komissio on todennut, myöskään edellä mainituissa asioissa Ford vastaan komissio ja Bayerische Motorenwerke jälleenmyyntisopimuksissa ei sallittu sitä, että valmistaja asettaisi erityisiä vientirajoituksia, mikä ei ollut esteenä sille, että yhteisöjen tuomioistuin antoi ratkaisun tuolloisen EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta. Jälkimmäisessä asiassa mainitaan se, että kiertokirjeessä viitattiin pääsopimukseen, ainoastaan varmemmaksi vakuudeksi, eikä se ole ratkaiseva seikka, vaikka valittaja niin väittääkin. Lisäksi asiassa Bayer vastaan komissio 26.10.2000 annetussa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiossa viitataan asiassa BMW Belgia ym. vastaan komissio 12.7.1979 annettuun yhteisöjen tuomioistuimen tuomioon,[15] jonka mukaan yksipuoliselta vaikuttavaa toimenpidettä on pidettävä sopimuksena, kun sen kohteena olevat käyttäytyvät tavalla, jota on pidettävä suostumuksena,[16] eikä tämä lisäys korvaa edellä mainituissa asioissa Ford vastaan komissio ja Bayerische Motorenwerke annetuissa tuomioissa, jotka ovat ajallisesti myöhempiäkin, esitettyä näkemystä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa Bayer vastaan komissio esittämän konkreettisen tutkimuksen tulos on tällä hetkellä käsiteltävänä komission haettua muutosta kyseiseen tuomioon.

56. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että toinen valitusperuste hylätään perusteettomana.

Kolmas valitusperuste: asetuksen N:o 17 15 artiklan 5 kohdan a alakohdan rikkominen siltä osin kuin palkkiojärjestelmä on otettu huomioon sakon määrää laskettaessa

57. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut, että 15 prosentin sääntö, joka otettiin käyttöön vuonna 1988 ja jonka on osoitettu olevan kilpailunvastainen, voitiin ottaa huomioon sakkoa määrättäessä ajanjakson 1993—1996 ajalta.[17] Tehdessään tämän päätelmän ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi valittajan väitteen, jolla se pyrki osoittamaan, että kyseinen sääntö oli ilmoitettu 20.1.1988 päivätyllä kirjeellä, jonka liitteenä oli ns.

13 — Valituksenalaisen tuomion 79 ja 88 kohta.

14 — Valituksenalaisen tuomion 236 kohta.

15 — Yhdistetyt asiat 32/78 ja 36/78—82/78, BMW Belgia ym. v. komissio, tuomio 12.7.1979 (Kok. 1979, s. 2435).

16 — Em. asiassa BMW Belgia ym. v. komissio annetun tuomion 28—30 kohta.

17 — Valituksenalaisen tuomion 344 kohta.

Convenzione B, joten asetuksen N:o 17 15 artiklan 5 kohdan a alakohdan mukaista sakon määräämistä koskevaa poikkeusta olisi voitu soveltaa.

58. Volkswagen viittaa tämän valitusperusteen yhteydessä jälleen vuonna 1988 lähettämäänsä kirjeeseen ja väittää edelleen sen olevan virallinen ilmoitus, kun otetaan huomioon tuolloin sovellettavissa ollut lainsäädäntö eli 3.5.1962 annettu komission asetus N:o 27,[18] sellaisena kuin se oli muutettuna.

59. Tämä kolmannen valitusperusteen osa on selvästi tehoton. Kuten valituksenalaisen tuomion 343 kohdasta aivan selvästi ilmenee ("Riippumatta siitä, merkitsikö Convenzione B:n lähettäminen asetuksessa N:o 17 tarkoitettua ilmoitusta — —"), tutkittaessa asetuksen N:o 17 15 artiklan 5 kohdan a alakohdan soveltamisen asianmukaisuutta tähän ei vaikuttanut se, miten 20.1.1988 päivättyä kirjettä olisi arvioitava. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi kuitenkin, että asetuksen N:o 17 15 artiklan 5 kohdan a alakohdan mukaista sakon määräämistä koskevaa poikkeusta ei voitaisi soveltaa ajanjaksoon 1993—1996 siitä syystä, että ilmoituksessa kuvatun toiminnan rajat ylitettiin. Ensinnäkin 15 prosentin sääntöön oli kyseisen ajanjakson aikana liittynyt myös muita toimenpiteitä, jotka olivat omiaan estämään jälleenvientiä ja joilla oli siten vahvistettu kyseistä sääntöä, ja toisaalta 15 prosentin sääntöä oli tulkittu ja sovellettu laajasti kyseisen ajanjakson aikana, koska sillä oli kielletty kaikki myynti sopimusalueen ulkopuolella siltä osin kuin se ylitti 15 prosenttia kokonaismyynnistä.

60. Valittaja vastaa, että 15 artiklan 5 kohdan a alakohdan mukaista sakon määräämistä koskevaa poikkeusta sovelletaan sen sanamuodon mukaan sellaisiin toimenpiteisiin, jotka on ilmoitettu asianmukaisesti, *siltä osin* kuin toimet kuuluvat ilmoituksessa kuvatun toiminnan piiriin. En yhdy tähän tulkintaan. Asiaa semanttisesti tarkasteltaessa tärkeimmissä kieliversioissa käytettyjen konjunktioiden perusteella voidaan tulkita tai on jopa pakko tulkita tarkoitettavan ehdollisuutta (*pour autant, soweit, provided, nella mesura, siempre que*). Kun kyseistä säännöstä tulkitaan teleologisesti, olen komission kanssa samaa mieltä siitä, että olisi keinotekoista jakaa menettely, jolla on vain yksi päämäärä, tiukasti eri osiin.[19]

61. Kolmas valitusperuste on siten hylättävä osittain tehottomana ja osittain perusteettomana.

Neljäs valitusperuste: asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan rikkominen siltä osin kuin toiminnan on katsottu olleen tahallista

62. Asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa annetaan komissiolle oikeus

18 — Komission asetus N:o 17 (6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 ensimmäinen täytäntöönpanoasetus) (EYVL 1962, 35, s. 1118).

19 — Viittaan valituksenalaisen tuomion 234 kohtaan.

määrätä sakkoja, joiden määrä voi olla enintään 10 prosenttia edellisen tilikauden liikevaihdosta, kun kilpailusääntöjä rikkonut yritys on toiminut tahallisesti tai tuottamuksellisesti.

63. Valituksenalaisen tuomion 334 kohdassa todetaan, että komission arviointi, jonka mukaan kilpailusääntöjen rikkominen on ollut tahallista eikä vain tuottamuksellista, on täysin perusteltu. Siinä yhteydessä viitataan komission päätöksen 214 perustelukappaleeseen, jossa esitetään otteita tietyistä asiakirjoista, joissa yrityksen eri johtohenkilöt ilmaisevat tietoisuutensa siitä, että toteutettavat toimenpiteet ovat kilpailunvastaisia. Volkswagen riitauttaa kuitenkin neljännessä valitusperusteessaan menetelmän, jota komissio on käyttänyt sen käyttäytymisen tahallisuuden yksilöimiseen ja jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on vahvistanut. Valittajan mielestä kilpailusääntöjen rikkominen on tahallista ainoastaan siinä tapauksessa, että päätöksen 214 perustelukappaleessa siteerattujen ilmaisujen eri esittäjiä voitaisiin pitää yhtenä luonnollisena henkilönä, joka objektiivisesti arvioiden rikkoo kilpailusääntöjä ja joka subjektiivisesti arvioiden tekee sen harkitusti.

64. Valittaja katsoo, että nyt käsiteltävässä asiassa komissio ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin eivät ole vaivautuneet selvittämään, ovatko kilpailusääntöjen rikkomisesta konkreettisesti vastuussa olevat henkilöt toimineet tahallisesti. Tämän menetelmän mukaan kilpailusääntöjen rikkomista koskeva aikomus on toteennäytetty, mikäli tietyt henkilöt yrityksen sisällä objektiivisesti arvioiden tekevät virheen, kun taas toiset esimerkiksi lakiasiainosastolla työskentelevät henkilöt ovat tietoisia näiden toimenpiteiden lainvastaisuudesta, mikä on tällaisiin asioihin sovellettavan syyllisyyttä koskevan rikosoikeudellisen periaatteen vastaista, koska kyseinen periaate edellyttäisi, että lainvastainen käyttäytyminen ja subjektiivinen moite kohdistuisivat samaan henkilöön. Yrityksen tapauksessa tämä periaate edellyttäisi vähintäänkin sitä, että sen organisaation voitaisiin katsoa olevan puutteellinen tai että sen voitaisiin katsoa laiminlyöneen huolellisuusvelvoitteensa.

65. Tähän perusteeseen sisältyvä näkemys ei ole aivan selvä. Mikäli valittajan päätelmät hyväksyttäisiin, valituksenalaisen tuomion sanamuotoa ei tarvitsisi muuttaa merkittävästi, ellei haluttaisi väittää, että riidanalaista käyttäytymistä ei voitaisi pitää edes tuottamuksellisena. Asetuksen N:o 17 15 artiklan 5 kohdan a alakohdassa edellytetään sakon määräämiseksi näet vaihtoehtoisesti tahallisuutta tai tuottamuksellisuutta, ja sakon määrä riippuu kyseisen artiklan mukaan kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuudesta ja kestosta. Oli miten oli, en yhdy valittajan näkemykseen.

66. Kuten valittaja itsekin myöntää, kilpailuoikeuden alaan ei siirretä rikosoikeuden piirissä, jossa osapuolina ovat toisaalta seuraamuksia määräävä valtio ja toisaalta rikoksen tekijäksi oletettu yksilö, kehitettyjen takeiden kokonaisuutta *yhtenä massana*. Kyseisillä takeilla pyritään nimenomaan korvaamaan tätä voimien epätasapainoa. Vapaan kilpailun yhteydessä nämä osapuolet muuttuvat siten, että suojelua pyritään antamaan yksityishenkilöiden yhteisölle eli yhteiskunnalle, joka

koostuu kuluttajien ryhmistä, huomattavaa varallisuutta omistavia voimakkaita yrityksiä vastaan. Olisi järjenvastaista antaa tällaisille kilpailusääntöjen rikkojille samat prosessuaaliset takeet kuin niitä kipeämmin tarvitsevalle yksityishenkilölle, ja sillä asiallisesti heikennettäisiin yksityishenkilölle, jolle on aiheutunut eniten vahinkoa kilpailunvastaisista toimenpiteistä, annettavaa suojaa, tässä tapauksessa taloudellista suojaa. Esimerkiksi indisiotodisteita koskevia edellytyksiä on tulkittava joustavasti, koska usein rikkomisaikomus voidaan saada selville ainoastaan tällä menetelmällä.

67. Tässä tilanteessa vaikuttaisi siltä, että valittaja ei vaadi itselleen edullisempaa kohtelua kuin se kohtelu, minkä kuka tahansa luonnollinen henkilö saa osakseen rikosasiassa. Vaikutelma on erittäin petollinen. Mikäli kilpailusääntöjen rikkomisen toteaminen todellakin edellyttäisi sitä, että olisi yksilöitävä yrityksen sisältä se henkilö tai ne henkilöt, joiden voidaan katsoa syyllistyneen sekä lainvastaiseen käyttäytymiseen että tahallisuuteen tai tuottamuksellisuuteen, tämä ei merkitsisi oikeushenkilön rinnastamista luonnolliseen henkilöön. Oikeushenkilölle annettaisiin lähes täydellinen koskemattomuus, koska jo se, että täytäntöönpanomääräykset tulisivat aina sellaisilta henkilöiltä, joilla ei ole erityistä oikeudellista asiantuntemusta, riittäisi perusteeksi sille, että niistä ei voitaisi määrätä seuraamuksia.

68. Näillä perusteilla valittajan väitettä voidaan jo arvioida konkreettisesti. Se arvostelee sitä, että nyt käsiteltävässä asiassa tahallisuus on näytetty toteen tiettyjen henkilöiden toimenpiteiden ja toisten henkilöiden lausumien perusteella. Valituksenalaista tuomiota ei kuitenkaan voida tulkita tällä tavoin. Tuomion 334 kohdassa todetaan hyvin yksinkertaisesti, että valittajan tarkoituksena oli kansallisten markkinoiden eristäminen, että tällainen menettely on selvästi ristiriidassa yhteisön kilpailusääntöjen kanssa ja että näin ollen valittaja ei ollut voinut olla tietämätön siitä, että sen toimenpiteet estivät kilpailua. Tällainen menettelytapa ei liity millään tavoin eri henkilöiden vastuiden yhteenlaskemiseen, vaan siinä pyritään yhdistämään tietty käyttäytyminen ja tietty suunnitelmallisuus kilpailusääntöjä rikkoneeseen yritykseen sellaisenaan, joten tämän valituksen yhteydessä esitetty arvostelu on tehotonta.

69. Tästä syystä katson, että yhteisöjen tuomioistuimen olisi hylättävä myös neljäs valitusperuste perusteettomana.

Viides valitusperuste: kilpailusääntöjen rikkomisen muodostavien tosiseikkojen ottaminen vääristyneellä tavalla huomioon

70. Valittaja katsoo, että komissio perusti päätöksensä kuutta kilpailunvastaista

menettelytapaa koskeneeseen kokonaisarvioon. Nämä kuusi menettelytapaa olivat marginaalikäytäntö, palkkiojärjestelmä, rajoitetut toimitukset Italian markkinoille, toimitusten rajoittaminen jakeluverkoston sisällä, sopimusten irtisanominen ja sitoumusten vaatiminen ostajilta. Kaikki nämä yhdessä muodostivat yhden EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomisen. Kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että kahta kyseisistä menettelytavoista (eli marginaalikäytäntöä ja sopimusten irtisanomista) ei ollut näytetty toteen, mutta piti silti kilpailusääntöjen rikkomista koskevan luonnehdinnan ennallaan, se on poikennut tosiseikoista, sellaisina kuin komissio oli ne vahvistanut.

71. Tämä valitusperuste on perusteeton. Tosiseikat, joita komissio ja myöhemmin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ovat arvioineet, ovat täysin samat. Jotta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voisi luokitella ne oikeudellisesti useiksi kilpailusääntöjen rikkomisiksi, sääntöjen jatketuksi rikkomiseksi tai yhdeksi rikkomiseksi asianmukaisella tavalla, sen arviointi on täysin vapaata erityisesti silloin, kun on kysymys vapaata kilpailua koskevien oikeussääntöjen rikkomisesta määrättävien seuraamusten laillisuusvalvonnasta, jossa sillä on EY 229 artiklan ja asetuksen N:o 17 17 artiklan nojalla täysi harkintavalta.

72. Myös tämä valitusperuste on hylättävä selvästi perusteettomana.

Kuudes valitusperuste: puolustautumisoikeuksien loukkaaminen sillä, että valittajaa ei ole kuultu tietyistä yksityishenkilöiden tekemistä kanteluista

73. Valittajan mielestä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on loukannut sen puolustautumisoikeuksia, kun se on nojautunut sellaisiin todisteisiin, joita ei ollut annettu valittajalle tiedoksi hallinnollisessa menettelyssä ja jotka annettiin sille oikeudenkäynnissä tiedoksi vasta kirjallisen käsittelyn päätyttyä, siten että sillä ei ollut riittävästi aikaa esittää niistä asianmukaisesti huomautuksia istunnossa. Volkswagen viittaa käytännössä yli 60 kirjeen ja faxin kokonaisuuteen, johon sisältyy yksityishenkilöiden laatimia kanteluja ja johon ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin viittaa valituksenalaisen tuomion 105 kohdassa ja implisiittisesti 115 kohdassa hylätessään valittajan väitteen, jonka mukaan Volkswagenin liiketoiminta ja jakeluverkosto kuluttajille Italiassa ei estänyt jälleenvientiä. Nämä asiakirjat, lukuun ottamatta riidanalaisen päätöksen 106—114 perustelukappaleessa mainittuja asiakirjoja, jotka sisältyvät myös komission päätökseen, esitettiin valittajalle vasta 10.8.1999 eli sen jälkeen kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli antanut tätä koskevan määräyksen. Istunnossa, joka pidettiin 7.10.1999, Volkswagenilla oli käytettävissä esitystään varten yhteensä vain 30 minuuttia, mistä syystä se esitti vain muutamia yleisiä huomautuksia kanteluista. Valittaja luotti omien sanojensa

mukaan siihen, että näitä asiakirjoja ei käytettäisi todisteina, koska niitä ei ollut annettu sille hallinnollisen menettelyn aikana.

74. Tästä perusteesta on esitettävä muutamia huomioita.

75. Ensinnäkin komissio vetoaa vastauksessaan siihen, että toisin kuin valittaja väittää, sillä oli 5.12.1996 käytettävissään koko asiakirja-aineisto, johon sisältyivät mainitut kantelut, minkä osoittaa sen edustajan työntekijän allekirjoittama kuitti, jonka komissio on esittänyt kirjelmänsä liitteenä. Volkswagen ei ole kiistänyt tämän väitteen todenperäisyyttä.

76. Mikäli valittaja olisi toiseksi halunnut varmistua siitä, ettei kyseisiä kanteluja käytettäisi todisteena ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, sen olisi pitänyt viimeistään suullisessa käsittelyssä vastustaa sitä, mihin sillä olisi ollut oikeus; se ei myöskään pyytänyt kirjallisen käsittelyn aloittamista poikkeuksellisesti uudelleen tai sen puheenvuoron pidentämistä suullisessa käsittelyssä. Kuten sen valituskirjelmän liitteenä olevasta kyseisen lausuman sisällöstä ilmenee, se tyytyi ainoastaan ilmaisemaan epäilyksensä siitä, mikä olisi näin vähäisen kantelumäärän näyttöarvo verrattuna siihen, että Italian jälleenmyyjät veivät yli 19 000 ajoneuvoa. Näin ollen mikään ei estänyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta täyttä harkintavaltaa käyttäessään viittaamasta todisteina asiakirjoihin, joita sille oli asianmukaisesti jätetty vastanäyttönä.

77. Kolmantena ja viimeisenä seikkana totean, ettei ole ollenkaan selvää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi perustanut yhtään päätelmäänsä kyseisiin kanteluihin: se viittaa niihin vain yleisesti valituksenalaisen tuomion 105 kohdassa ja siteerattuaan muita niin ikään komission päätökseen sisältyneitä kanteluja, joiden se 115 kohdassa toteaa olevan "riittävän edustavia", vaikka niiden yhteydessä onkin käytetty ilmaisua "on riittävää siteerata". Tästä hieman epätäsmällisestä ilmaisusta huolimatta on todettava, että vaikka epävarmassa tilanteessa kallistuttaisiinkin valittajan kannalle ja katsottaisiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen todellakin ottaneen nämä kantelut todisteina huomioon, valitusperuste on edellisissä kohdissa esitetyin perusteluin hylättävä perusteettomana.

Seitsemäs valitusperuste: komission perusteluvelvollisuuden virheellinen määritteleminen

78. Valittaja väittää, että valituksenalaisessa tuomiossa on tulkittu virheellisesti EY 253 artiklan mukaista perusteluvelvollisuutta. Volkswagen viittaa väitetiedoksiantoon annettuihin kolmeen huomautukseen, joihin ei myöhemmässä komission päätöksessä ollut vastattu millään tavoin. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi valittajan väitteet todeten, että "kanteen kohteena olevan

päätöksen perusteluissa on — — selkeästi ja yksiselitteisesti ilmaistava komission päättelyn kulku siten, että kantajalle selviävät päätöksen perustelut, jotta se voi puolustaa oikeuksiansa, ja että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi valvoa toimenpiteen laillisuutta" [20] ja katsoi, että "komission ei tarvitse vastata kantajan yksityiskohtaisiin huomautuksiin" ja että oli riittävää, että se menetteli näin väitetiedoksiantoon annettujen "tiettyjen huomautusten" osalta. [21] Tämän näkemyksen mukaisesti hallinnollisen päätöksen perusteluilla ei pyrittäisi muihin tavoitteisiin, kuten selvittämään sen perustana olevia päätelmiä, antamaan tietoa suurelle yleisölle, vakuuttamaan päätöksen kohteena olevaa yritystä siitä, että päätös on perusteltu, ja saamaan sen hyväksyntä, tai estämään se, että komissio hyväksyisi virkamiestensä ehdottaman puutteellisen sanamuodon.

79. Voin yhtyä valittajan toiveeseen siitä, että hallinnollisten päätösten perusteluissa pyrittäisiin sen mainitsemien eri tavoitteiden saavuttamiseen, mutta on todettava, että EY 253 artiklan mukainen perusteluvelvollisuuden määritelmä, joka ilmenee valituksenalaisen tuomion 297 ja 299 kohdasta, vastaa täysin vakiintuneessa oikeuskäytännössä muodostunutta määritelmää. [22]

20 — Valituksenalaisen tuomion 297 kohta

21 — Valituksenalaisen tuomion 299 kohta.

22 — Tästä viimeisin esimerkki lienee asiassa C-482/99, Ranska v. komissio, yhteisöjen tuomioistuimen täysistunnossa 16.5.2002 annettu tuomio (Kok. 2002, s. I-4397, 41 kohta).

80. Myös tämä valitusperuste on siten hylättävä perusteettomana.

Kahdeksas valitusperuste: seuraamuksen määrän perustelujen puutteellisuus

81. Valittaja väittää, että valituksenalaisen tuomion 347 ja 348 kohdassa esitetyillä näkemyksillä ei täytetä perusteluvelvollisuutta, sellaisena kuin se ilmenee EY:n tuomioistuimen perussäännön 33 ja 46 artiklasta yhdessä luettuina, koska niissä tyydytään ainoastaan toteamaan, että komission määräämä 102 000 000 ecun sakko "ei ole epätavallisen korkea" ja että sakon alentamista 90 000 000 euroon pidetään "perusteltuna". Yksityiskohtaisemmat selitykset olisivat olleet välttämättömiä erityisesti sen vuoksi, että komission käyttämien laskentaperusteiden soveltaminen olisi johtanut huomattavasti alempaan lukuun, joka Volkswagenin mielestä olisi ollut noin 50 000 000 euroa.

82. Valittaja arvostelee sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole yksilöinyt kunkin yksittäisen riidanalaisen menettelytavan suhteellista vakavuutta ja että se ei ole ottanut sakon lopullisessa määrässä asianmukaisesti huomioon sitä, että useat päätöksessä huomioon otetuista väitetiedoksiannon väitteistä hylättiin tai että kilpailusääntöjen rikkomisen kesto todettiin lyhyemmäksi. Ei ollut myöskään asianmukaista ottaa huomioon lii-

kevaihdon määrää, jonka komissio toi ensi kertaa esiin oikeudenkäynnin aikana ja jota asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan mukaan käytetään vain enimmäismääränä.

83. Volkswagen on tietoinen siitä, että oikeuskäytännön mukaan [23] ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella on täysi harkintavalta ratkaista yhteisön oikeuden rikkomisesta yrityksille määrättyjen sakkojen suuruus ja että yhteisöjen tuomioistuimen asiana ei ole korvata kohtuullisuussyistä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen harkintaa omallaan, kun se käsittelee oikeuskysymyksiä valituksen yhteydessä. Se katsoo kuitenkin, että yhteisöjen tuomioistuimen on ainakin kyettävä varmistamaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole ylittänyt valvontavaltansa rajoja.

84. On muistettava, että kuten valittajakin myöntää, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella on seuraamusten osalta täysi harkintavalta, eivätkä sitä sido komission käyttämät sakon määrää, laskentatapaa tai vakavuuden ja keston arviointia koskevat perusteet. Sakkoa määrätessään sillä on käytettävissään huomattavaa harkintavaltaa.

85. Toisin kuin valittaja väittää, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on esittänyt perustelut sille, miksi se ei ole alentanut sakkoa enempää. Kun se on valituksenalaisen tuomion 347 kohdassa korostanut, että sen itsensä tehtävänä on arvioida käsiteltävään asiaan liittyviä seikkoja sakon suuruuden määräämiseksi, [24] mikä tarkoittaa sitä, että alennuksen ei välttämättä tarvitse olla suorassa suhteessa siihen, että toteen näytetty kesto on lyhyempi, eikä vastata komission käyttämiä perusteita, se esittää 336 kohtaan viitaten oman näkemyksensä kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuudesta. Koska kilpailusääntöjen rikkomisella pyrittiin kansallisten markkinoiden eristämiseen, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin piti sitä erittäin vakavana, koska se oli ristiriidassa yhteisön perustavimmanlaatuisten tavoitteiden ja erityisesti yhteismarkkinoiden toteutumisen kanssa: vastaaja oli yhdessä tytäryhtiöidensä kanssa estänyt sen, että kuluttajat voisivat esteittä nauttia perustamissopimuksella luotujen yhteismarkkinoiden vapauksista, joten se on häirinnyt yhden Euroopan yhdistymisen tärkeimmän aikaansaannoksen toteutumista. Valituksenalaisen tuomion mukaan kilpailusääntöjen rikkominen on vielä erityisen vakava sääntöjä rikkoneen teollisuuskonsernin laajuuden vuoksi ja sen vuoksi, että kilpailusääntöjen rikkomiseen ryhdyttiin huolimatta autoalan rinnakkaistuontia koskevasta vakiintuneesta oikeuskäytännöstä.

86. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että vaikka tiettyjä eli jaetun

23 — Se viittaa asiassa C-310/93 P, BPB Industries ja British Gypsum v. komissio, 6.4.1995 annettuun tuomioon (Kok. 1995, s. I-865, 34 kohta).

24 — Kuten asiassa 322/81, Michelin v. komissio, 9.11.1983 annetussa tuomiossa (Kok. 1983, s. 3461, Kok. Ep. VII, s. 339, 111 kohta) todetaan.

marginaalin järjestelmään ja tiettyjen jälleenmyyntisopimusten irtisanomiseen liittyviä päätöksessä huomioon otettuja lainvastaisia menettelytapoja ei ole näytetty riittävällä tavalla toteen, se ei vähennä kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta.

87. Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että komission määräämä sakko, joka vastasi noin 0,5:tä prosenttia Volkswagen-konsernin vuonna 1997 Italiasta, Saksasta ja Itävallasta saamasta liikevaihdosta ja 0,25:tä prosenttia Euroopan unionin alueelta samana vuonna saadusta liikevaihdosta, ei ollut asiaan liittyneiden seikkojen muodostaman kokonaisuuden valossa epätavallisen korkea, ja alensi sitä edellä esitetyllä tavalla.

88. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on mielestäni perustellut menettelyään riittävällä tavalla. Tästä syystä ehdotan, että myös kahdeksas valitusperuste hylätään perusteettomana.

Yhdeksäs valitusperuste: oikeudellinen virhe, joka on tehty todettaessa, että päätöksen sisällön ennenaikainen julkistaminen ei tee päätöstä pätemättömäksi

89. Valituksenalaisen tuomion 279—283 kohdassa arvostellaan voimakkaasti sääntöjenvastaisuutta, joka liittyi siihen, että oleellisia päätökseen sisältyneitä seikkoja oli julkistettu jo ennen kuin komission jäsenten kollegio teki päätöksen, mutta lopuksi hylätään tätä koskeva kumoamisperuste sillä perusteella, että mikään ei antanut syytä olettaa, että jos riidanalaisia tietoja ei olisi julkistettu, sakon määrää tai ehdotetun päätöksen sisältöä olisi muutettu. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin perustaa päätelmänsä yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, erityisesti asiassa Suiker Unie ym. vastaan komissio 16.12.1975 annettuun tuomioon [25] ja asiassa Dunlop Slazenger vastaan komissio 7.7.1994 annettuun tuomioon. [26]

90. Valittajan mielestä mainittua oikeuskäytäntöä ei voida soveltaa, koska sen taustalla olleet tosiseikat poikkesivat olennaisesti nyt käsiteltävään asiaan liittyvistä tosiseikoista. Volkswagen väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ratkaisu merkitsee käytännössä sitä, että komissiolle myönnetään koskemattomuus tällaisten sääntöjenvastaisuuksien osalta, koska on vaikeaa osoittaa, että päätöksen sisältö olisi ollut toinen, mikäli toimielin olisi toiminut lainmukaisesti. Jo tällaisen mahdollisuuden vaaran pitäisi siis riittää tekemään lainvastaisesti julkistetusta toimesta pätemätön. Nyt käsiteltävässä asiassa vaara johtui siitä, että kun ehdotetun sakon määrä oli julkistettu, komission jäsenten kollegio ei olisi voinut muuttaa sitä nöyryyttämättä kilpailuasioista vastaavaa komission jäsentä suuren yleisön silmissä.

25 — Yhdistetyt asiat 40/73—48/73, 50/73, 54/73—56/73, 111/73, 113/73 ja 114/73, Suiker Unie ym. v. komissio, tuomio 16.12.1975 (Kok. 1975, s. 1663, 91 kohta).

26 — Asia T-43/92, Dunlop Slazenger v. komissio, tuomio 7.7.1994 (Kok. 1994, s. II-441, 29 kohta).

91. Komission mielestä tosiasialliset erot ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen siteeraaman oikeuskäytännön ja nyt käsiteltävän asian välillä ovat vähäisiä, jos niitä edes on. Se selittää, että on erotettava toisistaan komission kollegiona toteuttamat toimenpiteet ja sen jäsenten toimenpiteet, ja katsoo muilta osin, että päätöksen kumoamisella seuraamuksena vain sen välttämiseksi, että vastaisuudessa tapahtuisi vastaavaa, ei ole mitään oikeudellista perustaa, ja se olisi joka tapauksessa suhteetonta. Sitä vaaraa, että ehdotetun sakon määrän julkistaminen etukäteen olisi saattanut vaarantaa komission jäsenten ratkaisuvapauden, komissio pitää puhtaana spekulointina, jolla ei voida korvata sitä, että julkisuuteen annettujen lausumien ja päätöksen sisällön välistä syy-yhteyttä koskevat todisteet puuttuvat.

92. Valituksenalaisen tuomion 279—282 kohdassa todetaan ensinnäkin toteennäytetyksi, että ennen päätöksen tekemistä ensin neuvoa-antavalle komitealle ja tämän jälkeen lopullista hyväksymistä varten komission jäsenten kollegiolle esitetyn päätösluonnoksen oleellisesta osatekijästä oli annettu tietoja lehdistölle. Kyseessä oli suunnitellun sakon määrä, josta annettiin julkisuuteen tarkkoja tietoja. Tämän jälkeen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin arvioi seuraavaa: kyseinen sääntöjenvastaisuus oli ristiriidassa yhteisön virkamiesten ja työntekijöiden salassapitovelvollisuuden kanssa, sellaisena kuin siitä on määrätty EY:n perustamissopimuksen 214 artiklassa; sillä loukattiin kyseisen yrityksen arvokkuutta, koska yritys kuuli lehdistöltä seuraamuksesta, joka sille määrättäisiin; ja sillä loukattiin hyvän hallinnon periaatetta. Tärkein moite kohdistui lopuksi siihen, että ennenaikaisella julkistamisella loukattiin syyttömyysolettamaa, koska todennäköinen ratkaisu ilmoitettiin lehdistölle ennen kuin asianomaista yritystä koskeva langettava päätös oli virallisesti tehty.

93. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei kuitenkaan määrännyt näin vakavasta sääntöjenvastaisuudesta mitään seuraamuksia, koska ei ollut osoitettu, että päätös olisi ollut toisen sisältöinen, mikäli sitä ei olisi tapahtunut.

94. En epäile sitä, etteikö valituksenalaisessa tuomiossa sovellettaisi asianmukaisesti hallinnollisen menettelyn sääntöjenvastaisuuksien pätemättömyysvaikutuksia koskevaa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä. Nyt käsiteltävään asiaan liittyvät erityispiirteet eivät ole olennaisia. Pohdin kuitenkin sitä, olisiko se, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi syyttömyysolettaman kaltaisen perusoikeuden, joka on tunnustettu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 2 kappaleessa sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 48 artiklan 1 kohdassa, tulleen loukatuksi, riittänyt siihen, että sen olisi pitänyt soveltaa viran puolesta ratkaisua, jota yhteisöjen tuomioistuin suositteli asiassa Baustahlgewebe vastaan komissio 17.12.1998 antamassaan tuomiossa [27] ja jonka mukaan sakkoa voidaan alentaa sillä perusteella, että jotain oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin edellytystä ei ole noudatettu. Harkittuani tätä en pidä sitä järkevänä vaihtoehtona. Täl-

27 — Asia C-185/95 P, Baustahlgewebe v. komissio, tuomio 17.12.1998 (Kok. 1998, s. I-8417).

lainen alennus merkitsisi väistämättä rahallista korvausta kärsitystä vahingosta, ja samalla sillä pyrittäisiin estämään samanlaisen menettelyn toistuminen. Sen lisäksi että katson, kuten julkisasiamies Léger asiassa Baustahlgewebe vastaan komissio antamassaan ratkaisuehdotuksessa, että asianmukainen menettely esittää tällaisia vaatimuksia on yhteisöä vastaan nostettava vahingonkorvauskanne, nyt käsiteltävässä asiassa ei ole edes implisiittisesti esitetty tällaista pyyntöä, joten valittajaa on kehotettava panemaan vireille tätä koskeva kanne sen oikeuksiensa loukkaamisen perusteella, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut.

95. Näistä syistä ehdotan, että yhdeksäs eli viimeinen valitusperuste ja että näin ollen Volkswagenin valitus kumotaan kokonaisuudessaan.

IV Vastavalitus

96. Komissio riitauttaa valituksenalaisella tuomiolla suoritetun sakon alentamisen oikeudellisen perustan. Se väittää, että kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on selvästi todennut 342 kohdassa, että *Convenzione B*:tä, johon 15 prosentin sääntö sisältyi, ei ollut vuonna 1988 ilmoitettu asetuksessa N:o 17 säädetyllä tavalla, se jätti tämän kysymyksen avoimeksi todetessaan seuraavassa kohdassa, että "jo sen, että kyseinen sopimus oli lähetetty komissiolle jo vuonna 1988, olisi pitänyt johtaa siihen, ettei tämä olisi katsonut kyseisen sopimuksen yksinään olevan peruste kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden vuoksi vahvistetun määrän korottamiselle". Tästä syystä se katsoi, että ajanjaksoa 1988—1992, jonka aikana 15 prosentin sääntö oli ainoa kilpailusääntöjen rikkomiseksi katsottu toimenpide, ei saanut ottaa huomioon sakkoa määrättäessä, vaikka tätä sääntöä oli sen mukaan perustellusti pidetty perustamissopimuksen vastaisena. [28]

97. Tällä menettelyllä rikotaan komission mielestä yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, jota ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin itse siteeraa tuomionsa 342 kohdassa [29] ja jonka mukaan asetuksen N:o 17 15 artiklan 5 kohdan a alakohdassa asetettua sakon määräämistä koskevaa poikkeusta voidaan soveltaa vain asetettujen muotovaatimusten mukaisesti ilmoitettuihin sopimuksiin.

98. Komissio esittää, että ilmoittamista koskevilla muotovaatimuksilla, sellaisina kuin ne on vahvistettu asetuksen N:o 27 4 artiklassa, pyritään siihen, että komissio kykenee tutkimaan sopimuksen kilpailuoikeuden näkökulmasta. Tämän lisäksi komissio oli ilmoittanut Volkswagenille nimenomaisesti siitä, ettei sen kirjettä pidettäisi ilmoituksena ja että se ei siis kykenisi antamaan ratkaisua siitä, onko sopimus kilpailusääntöjen mukainen.

28 — Valituksenalaisen tuomion 343 kohta.

29 — Yhdistetyt asiat 240/82—242/82, 261/82, 262/82, 268/82 ja 269/82, Stichting Sigarettenindustrie ym. v. komissio, tuomio 10.12.1985 (Kok. 1985, s. 3831, 77 kohta) ja asia 30/78, Distillers Company v. komissio, tuomio 10.7.1980 (Kok. 1980, s. 2229, 23 ja 24 kohta).

Mikäli sakon määräämistä koskevan poikkeuksen katsottaisiin koskevan myös yrityksiä, jotka ovat ainoastaan lähettäneet sopimuksen täyttämättä muita muotovaatimuksia, poistettaisiin tärkein kannustin siihen, että yritykset veisivät virallisen ilmoitusmenettelyn päätökseen.

99. Näiden seikkojen perusteella komissio vaatii valituksenalaisen tuomion kumoamista siltä osin kuin siinä alennetaan sakon määrää sen perusteella, että kilpailusääntöjä ei ole katsottu rikotun 15 prosentin sääntöä soveltamalla vuosina 1988—1992; kumoamisen yhteydessä asia pitäisi palauttaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsiteltäväksi, jotta tämä antaisi ratkaisun seuraamuksen lopullisesta määrästä arvioiden sitä tämän kilpailusääntöjen rikkomiseen liittyvän näkökohdan kannalta.

100. Volkswagen tulkitsee vastauksessaan valituksenalaisen tuomion kyseistä kohtaa siten, että 15 prosentin sääntö oli perustamissopimuksen vastainen myös vuosina 1988—1992 mutta että sitä ei pitänyt ottaa huomioon sakkoa laskettaessa, koska se oli kyseisenä ajanjaksona ainoa kilpailusääntöjen rikkomiseksi katsottu toimenpide. Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella on täyttä harkintavaltaansa käyttäessään laaja harkinnanvapaus, joten tuomio pitäisi kumota ainoastaan siinä tapauksessa, että sen osoitettaisiin ylittäneen tämän rajan.

101. Valituksenalaisen tuomion 343 kohta on hieman epätäsmällinen. Toisaalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin pyrkii nimenomaisesti välttämään sen, että se antaisi ratkaisun *Convenzione B*:n vuonna 1988 tapahtuneen ilmoittamisen pätevyydestä. Edellisen kohdan sanamuoto vahvistaa tätä vaikutelmaa, kuten komissiokin toteaa. Tästä syystä epäilen sitä, voisiko kumoamisvaatimus menestyä, sillä se perustuu siihen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi menetellyt virheellisesti soveltaessaan asetuksen N:o 17 15 artiklan 5 kohdan a alakohdan mukaista sakon määräämistä koskevaa poikkeusta. Toisaalta on vaikeaa ymmärtää, mistä muusta syystä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi jättänyt ottamatta huomioon menettelytavan, jota se itse oli pitänyt perustamissopimuksen vastaisena. Tätä on tulkittava siten, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että vuonna 1988 annetusta ilmoituksesta selvisi, että 15 prosentin sääntö ei yksinään ollut riittävän vakava kilpailusääntöjen rikkominen, että siitä olisi voitu määrätä seuraamus. Oli miten oli, epätäsmällisyyttä täytyy tässä tapauksessa tulkita kilpailusääntöjä rikkoneen yrityksen eduksi.

102. Tästä syystä ehdotan, että komission vastavalitus hylätään.

V Oikeudenkäyntikulut

103. Mikäli yhteisöjen tuomioistuin on yhtä mieltä siitä, että molemmat valitukset on hylättävä, kummankin asianosaisen on vastattava omista kuluistaan.

104. Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 122 artiklan ensimmäisen kohdan nojalla yhteisöjen tuomioistuin päättää oikeudenkäyntikuluista, jos valitus on perusteeton. Työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdasta ilmenee ensinnäkin, että asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut, ja toiseksi, että jos hävinneitä asianosaisia on useita, yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee, miten kulut on jaettava näiden asianosaisten kesken. Työjärjestyksen 69 artiklan 3 kohdan mukaan yhteisöjen tuomioistuin voi määrätä, että kukin vastaa omista kuluistaan, jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi.

Koska molempien asianosaisten vaatimukset ja perustelut on hylätty nyt käsiteltävässä asiassa, kummankin on vastattava omista oikeudenkäyntikuluistaan.

VI Ratkaisuehdotus

105. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin hylkää asiassa Volkswagen vastaan komissio 6.7.2000 annetusta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiosta tehdyn Volkswagenin valituksen sekä komission vastavalituksen ja määrää, että kummatkin asianosaiset vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.